

A német szövetségi kormány szakmai információs programja 1990–1994-re*

A német szövetségi kormány 1990–1994-re szóló, szakmai információs programja a korábbi időszakokra kidolgozott, hasonló dokumentumok folytatása. Az információügy helyzetével, az eddigi eredményekkel, a szövetségi kormányzat felelősségével és illetékességi körével foglalkozik, meghatározza az új célokat, a tevékenység fő területeit. Az információügy fejlesztésében a magánszektornak és az államnak egyaránt fontos szerep jut. Az állam a kulcsfeladatokra összpontosítja erőfeszítéseit és támogatását. A tudományos könyvtárak alapvető jelentőségű tényezői az információs rendszernek.

Előzmények

A szövetségi kutatási és technológiai miniszter kiadásában 1990 szeptemberében látott napvilágot a német kormány újabb középtávú szakmai információs programja [1]. Azért újabb, mert már az 1985–1988 közötti időszakra is született hasonló dokumentum [2]. A tíz évet átfogó programok előzményeit is érdemes felvillantani.

A hetvenes évek közepén született az első, akkor *IuD-Programm* elnevezésű állásfoglalás 1974–1977-re vonatkozóan (Programm der Bundesregierung zur Förderung der Information und Dokumentation), amelynek két fő célja volt:

- ▶ strukturális átalakulást elérni maximum 20 szakterületi információs rendszer, illetőleg központ létrehozásával,
- ▶ az addig széttagolt széttagolt információs és dokumentációs tevékenységet a strukturális koncepció szellemében szervezetileg is megerősíteni egy Információs és Dokumentációs Társaság létrehozásával.

A 80-as évek elején a Szövetségi Számvevőszék, amely a közpénzek gazdaságos felhasználására is ügyel, javaslatot tett a szakmai információs politika új megközelítésére. Ennek lényege a következőképpen foglalható össze:

- ▶ A kulcsproblémákat kell megragadni, legyen szó akár az állam által támogatott infrastrukturális háttér megteremtéséről, akár a piacról, ahol az állam csak a "játékszabályokat" írja elő, de a tevékenység jórészt privát kezdeményezésre épül.
- ▶ A szakmai információügy támogatásában súlypontokat kell megjelölni, s ennek vezérlő szempontja a valós szükséglet, ne pedig a hiánypótlás legyen.
- ▶ Az információs szolgáltatókat a használathoz igazodva kell támogatni, hogy tevékenységük gazdaságosabbá váljék.

Az IuD program egészében sikeresnek minősült, s egyebek mellett hozzájárult 60 német adatbázis létrehozásához a tudományos és műszaki tájékoztatás

terén, továbbá három jelentős gazda (host) – a karlsruhei információs központ, a kölni orvostudományi információs intézet (DIMDI) és a JURIS néven ismert jogtudományi rendszer központja – működéséhez. Telekommunikációs hálózatok (az Európai Közösség EURONET-je, a Német Posta DATEX P-je, és a DIMDI-t másfél tucat főiskolával összekötő DIMDINET) jöttek létre az adatátvitel korszerű feltételeinek biztosítására. E folyamatot támogatta a Szövetségi Kutatási és Technológiai Minisztérium 1982–1984-re kidolgozott szolgáltatási terve is.

Ezekre az előzményekre építhetett az 1985–1988-as évekre kidolgozott *információs program*, amelynek fő célkitűzései így hangzottak:

- ▶ az információs piac keretfeltételeinek javítása érdekében deregulációs és privatizációs politikát folytatni, s a fennálló akadályokat leépíteni;
- ▶ az információtranszfert a tudományon belül, s a tudomány és a gazdasági szféra közt, különösen a technológiafejlesztés, az innováció érdekében fejleszteni, s hasonlóan támogatni az állami területek (parlament, közigazgatás, igazságszolgáltatás), továbbá a gyakorlat (pl. egészségügy) terén a hatékony információellátást;
- ▶ a határokon átnyúló, nemzetközi információs piacon a német jelenlétet és részvételt erősíteni, a német információtermelők nemzetközi pozícióit javítani;
- ▶ a használati oldalt és elismertséget mind a tudományban és a gazdaságban, mind pedig a tömegkommunikációs és az állami-társadalmi szinten tovább javítani.

Az 1985–1988-as program főbb területei a következők voltak: elektronikus publikálás és adatbázis-építés (405 millió DEM támogatás); nemzetközi online hálózat (STN-International) létrehozása, az orvos-egészségügyi és a mezőgazdasági információügy fejlesztése, a német kutatási telekommunikációs hálózatba való bekapcsolódás (124 millió DEM); a szakmai információ használati oldalának támogatása (304 millió DEM); információtudományi kutatás-fejlesztés teljes szövegű adatbankok, természetes nyelvek közti fordítási rendszerek stb. kifejlesztésére

* A program a német egyesülés előtt készült; ez a történelmi esemény minden bizonnyal kihatással lesz az itt ismertetett dokumentumban kifejtettekre is.

(106 millió DEM); nemzetközi együttműködés az elektronikus információellátás és az európai kooperáció javítására.

1. táblázat

A szövetségi kormányzervek ráfordításai évek szerint (millió DEM)

	1983	1984	1985	1986	1987	1988
Összesen	189,6	193,0	221,0	235,0	240,0	243,0
Ebből:						
BMFT	69,8	73,0	92	101	107	111
BMI	54,5	55,7	62	66	65	65
BMJFG	22	22,6	24	24	24	23
BMW	17,1	17	20	20	20	20

BMFT = Kutatási és Tehológiai Minisztérium
 BMI = Belügyminisztérium
 BMJFG = Ifjúság-, Nő- és Egészségügyi Minisztérium
 BMWi = Gazdasági Minisztérium

Program a kilencvenes évekre

A programot tartalmazó 210 oldalas kötet felépítése a következő:

- ▶ az információügy helyzete, szerepe, a szövetségi kormányzat felelőssége (p. 5– 11.);
- ▶ az 1985– 1988-as évek programjának értékelése (12– 20.);
- ▶ az új program célkitűzései és főbb területei (20– 55.);
- ▶ adattár a felhasznált pénzekről, a részt vevő intézményekről, elérhető szolgáltatásokról stb. (57– 185.);
- ▶ további szakirodalom, rövidítésjegyzék, tárgyszómutató (186– 210.).

A bevezető rész általános, közismert gondolatokat tartalmaz az információ és információszolgáltatás fontosságáról. Érdekes adatként közli, hogy 1989-ben a kutatás-fejlesztés teljes ráfordítása Japánban, Németországban és az Egyesült Államokban a GDP 3%-át tette ki (1970-ben az arány az első kettőnél 2%, az USA-ban 2,5% volt), ami abszolút számokban az NSZK és az USA esetében *négyszeres*, Japán esetében *hatszoros* növekedést jelentett húsz év alatt. Fontos gondolat, hogy a saját információszolgáltatás fejlesztése azért is nélkülözhetetlen, mert így megelőzhető, illetve megakadályozható az egyoldalú függőség kialakulása. A szövetségi kormány saját felelősségét abban látja, hogy az elektronikus információáramlás javításával növelje a kutatás-fejlesztés-termelés versenyképességét, ennek érdekében támogassa az új kezdeményezéseket, illetve a szűk keresztmetszetek felszámolását, de minden olyan területről – például gazdasági-pénzügyi információ – vonuljon vissza, ahol a privatizáció kellő piaci lehetőséget teremt.

Az 1985– 1988-as program végrehajtását elősegítette, hogy 1986-ban független szakértőkkel meg-

vizsgáltatták a gyakorlati munka eredményességét [2]. Egészében minden területen örvendetes előrelépést lehetett nyújtani.

A nemzetközi információpiacot a következő számok jellemezhetik:

- ▶ a nyomtatott termékek forgalma kb. 96%-os részarányú, és eléri világszinten a 224 milliárd dollárt, éves növekedési üteme mintegy 6% (lásd 1. ábra);
- ▶ az elektronikus termékek piaci részaránya kb. 4% (mintegy 8 milliárd dollár), növekedési aránya 25% körüli, tehát mintegy háromévenként megduplázódik a forgalom (2. ábra).

Az első csoport földrajzi megoszlása (3. ábra):

- ▶ USA kb. 38% (82 Mrd USD)
- ▶ Európa kb. 49% (105 Mrd USD)
- Németország kb. 9% (20 Mrd USD)
- ▶ Japán kb. 13% (29 Mrd USD)

Az elektronikus piaci részarány (4. ábra):

- ▶ USA kb. 57% (4,5 Mrd USD)
- ▶ Európa kb. 31% (2,5 Mrd USD)
- NSZK kb. 3% (1985: 2%)
- ▶ Japán kb. 12% (1,0 Mrd USD).

Az elektronikus termékek két fő csoportja:

Gazdasági információ 93% (8 Mrd USD)

- ▶ USA 57%
- ▶ Európa 31%
- ▶ Japán 12%

Tudományos-műszaki információ 7% (5– 6. ábra)

- ▶ USA 58%
- ▶ Európa 28%
- ▶ Japán 14%

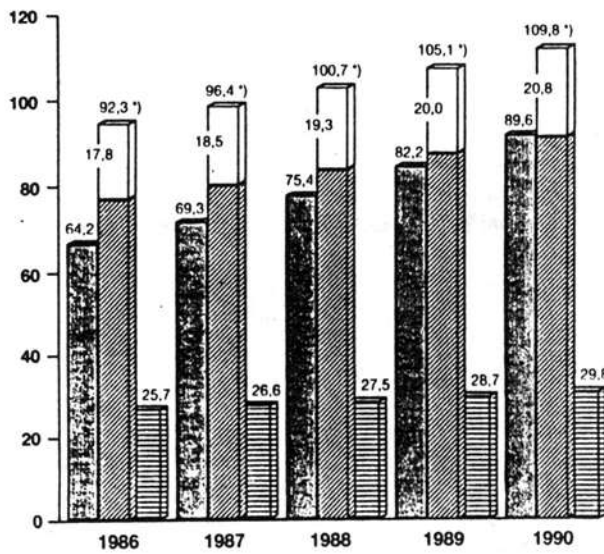
A német részarány az előbbinél négy év alatt 2-ről 3%-ra, az utóbbinál 5,5-ről 6,7%-ra emelkedett. (A tudományos és műszaki tájékoztatást mind az USA, mint pedig Japán nagyon határozottan támogatja, de ugyanez mondható el például Franciaországról is.)

Adatbázisok, információszolgáltatások

Jelentősen emelkedett az NSZK-ban piacra vitt adatbázisok száma: 1986 óta a gazdasági adatbázisok 24-ről 163-ra, a tudományos és műszaki adatbázisok 48-ról 85-re növekedtek.

Az információszervek önfelkarrierizációs mutatója javult: 1982-ben bevételeik mintegy 27%-ban, 1989-ben már 40%-ban fedezték kiadásait. Az állami támogatás részaránya egyes területeken (pl. szabványügyi információ) 50% alá esett vissza.

Igen jelentős adatbázisokat kezdtek terjeszteni hazai és nemzetközi hálózatokon keresztül (Beilstein és Gmelin a szerves és szerves kémiai adatokról, PATDPA és PATOS a szabadalmakról, JURIS a jogtudományi adatokról és jogszabályszövegekről, és online mellett CD-ROM-on is stb.), létrejött az STN International – a karlsruhei információszolgáltatás központ, a Chemical Abstracts Service (Columbus, USA) és a japán JICTST (Tokió) közötti kapcsolat megteremtésére.

USA

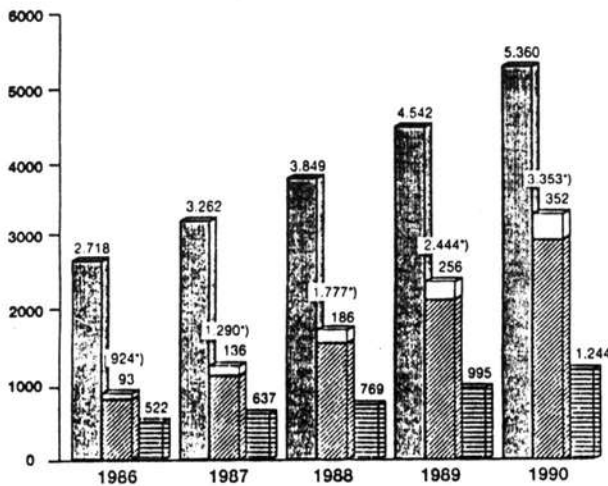
Európa

Német Szövetségi Köztársaság

Japán

Forrás: Scientific Consulting

1. ábra A nyomtatott dokumentumok forgalma 1986–1990 között (Mrd USD)

USA

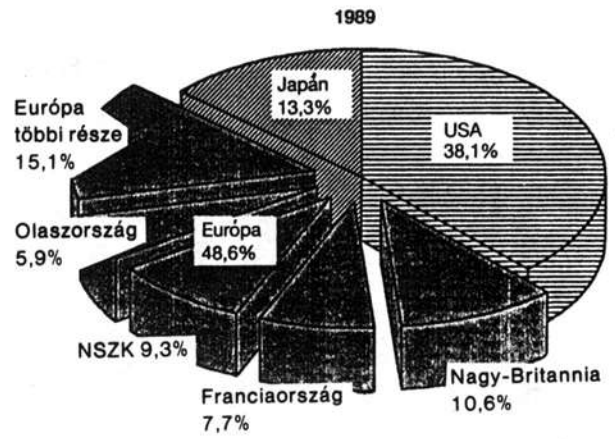
Európa

NSZK

Japán

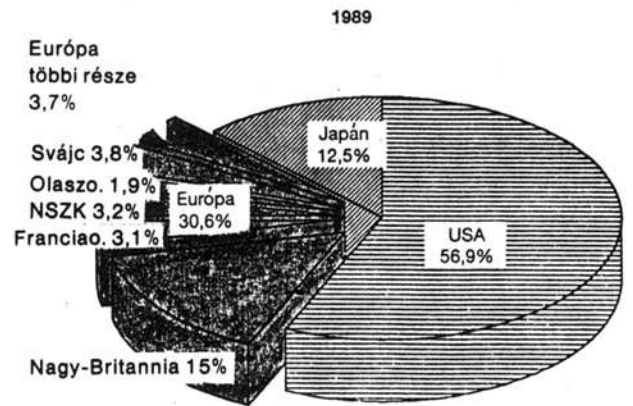
Forrás: Scientific Consulting

2. ábra A teljes online információpiac 1986–1990 között (M USD)

Forrás: Scientific Consulting

3. ábra A nyomtatványok világpiacának részarányai

Forrás: Scientific Consulting

4. ábra A teljes online információpiac részarányai

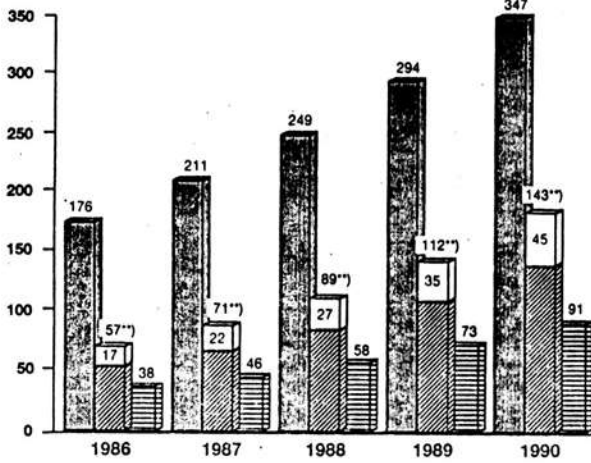
Létrehoztak 134 szakterületi, regionális vagy magántulajdonú információközvetítő intézményt, behálózva az egész országot (közülük 21 működik állami pénzből fenntartott kutatóintézményben, 28 gazdasági-pénzügyi szervnél, 85 magántulajdonú cégnél).

A Német Posta fejlesztése révén jelentősen javult az adatátviteli hálózat, az adatvédelem és -biztonság. Mind erősebb az információszolgáltatás terén is a piaci szemlélet, a marketing- és public relations-beállítódás.

Mindezzel együtt még nem sikerült a hatékony információellátás jelentőségének széles körű elfogadtatása, ezért a meglévő potenciál kihasználása korántsem éri el a kívánatos szintet.

Az új program az alábbi fő célokat tűzi ki:

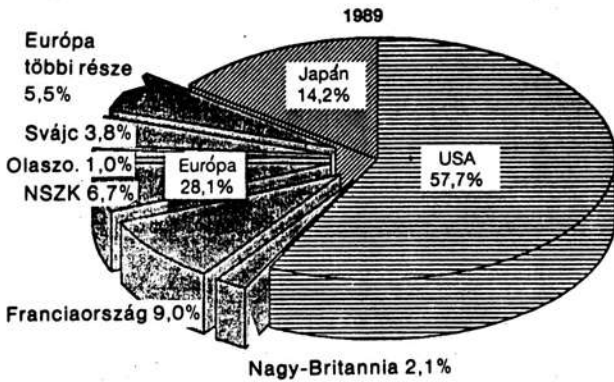
- ▶ hatékony infrastruktúra kiépítése és fejlesztése,
- ▶ a nemzetközi piacon elérhető információs termékekhez való hozzáférés javítása, egyebek mellett kooperáció útján,

- USA
- ▨ Európa
- NSZK
- ▤ Japán

Forrás: Scientific Consulting

5. ábra A tudományos és műszaki online információpiac 1986–1990-ben (M USD)

Forrás: Scientific Consulting

6. ábra A tudományos és műszaki online információpiac részarányai

- ▶ elsősorban saját információs termékek előállítására és rendelkezésre bocsátására bel- és külföldi felhasználásra,
- ▶ az információhasznosítás támogatására,
- ▶ a képzés és továbbképzés fejlesztésére az információügy területén,
- ▶ az információs kutatási-fejlesztési tevékenység támogatására.

A kormányzat információs programja semmiképpen sem vezet a terület "államosításához", hiszen közvetlenül nem befolyásolja a termékstruktúrát, el-

lenkezőleg: a magáncégek vállalkozásához nyújt sok esetben pótlólagos eszközöket. A kormány egyáltalán nem vesz részt a gazdasági információ előállításában, sőt, ha közpénzekből működő gazdaságkutató intézetek adatbázist építenek fel, ennek forgalomba hozása is a magáncégektől függ.

Ugyanakkor a kormány sajátos feladatának tekinti az Európai Közösség szintjén futó vállalkozásokban való német részvétel támogatását (ilyen például az Open Network Provision – nyilvános hálózati ellátás – koncepciójának megvalósítása, amely lehetővé kívánja tenni a különböző hálózatok összekapcsolását, illetve az átjárhatóságot).

A szövetségi kormányzat infrastruktúra-erősítő tevékenységét illusztrálja a 2. táblázat, amely a 15 központilag támogatott információs intézmény legfőbb kínálati-használati adatait tartalmazza. (A 15 közül 7 önálló jogi személy, vagy annak része, 7 állami hivatalokhoz tartozik, egy pedig kutatóintézet keretében tevékenykedik.)

A felsoroltak közül gazda-(host-)funkciót lát el a FIZ Karlsruhe (az STN-International keretében), a DIMDI, az orvostudományi információs intézet, a frankfurti FIZ Technik és a saarbrückeni székhelyű JURIS.

A központi támogatásnak is köszönhetően a német készítésű adatbázisok napjainkban számos meghatározó területen (fizika, matematika, energetika, műszaki kémia és műanyagok, elektrotechnika, gépgyártás, építésügy, szabványok) a világirodalom 85–95%-áról adnak áttekintést. Egyes természettudományi adatbázisoknál a ráfordítás érdekében angolra fordítják a referátumokat. Nagyon fontos az egyes információs intézmények racionális-gazdaságos működtetése, mert a növekvő számú forrást lényegében azonos számú munkatársnak kell feldolgoznia.

Tudományos könyvtárak

A modern ipari államok tudományos és műszaki információs rendszerében a könyvtárak az eredeti, nyomtatott vagy elektronikus formában hozzáférhető dokumentumok rendelkezésre bocsátásával kulcs szerepet látnak el.

A szövetségi kormányzat tartja fenn a frankfurti *Deutsche Bibliothek*ot, mint a háború utáni német dokumentumok gyűjtőhelyét és a nemzeti bibliográfia műhelyét, továbbá a tartományokkal együtt finanszírozza a nyugat-berlini *Staatsbibliothek Preussischer Kulturbesitz*et, a hannoveri *Technische Informationsbibliothek*ot, a kölni *Zentralbibliothek der Medizinet*et, a kieli *Zentralbibliothek der Wirtschaftswissenschaft*ot, továbbá 1993-tól támogatni fogja a bonni *Zentralbibliothek der Landwirtschaft*ot, emellett hozzájárul a nyugat-berlini *Deutsches Bibliotheksinstitut* működéséhez. Ezen intézmény mind országos – tartományi határokon átnyúló – szolgáltatásokat látnak

2. táblázat

A szövetségi kormány által támogatott információs intézmények

Név	Adat- bázisok száma	Keresés (ezer)	Kiadás (M DEM)	Bevétel (M DEM)	Finanszírozás	Önfinan- szírozás aránya
FIZ Chemie	20	56,1	17,1	10,5	50/50 Sz/TT	61,1%
FIZ Karlsruhe	38	362,8	46,0	17,3	85/16 Sz/TT	37,6%
GEOFIZ	3	2	1,5	0,03	87,5/12,5 Sz/Nieder- sachsen	2,3%
FIZ Technik	65	94,4	11,0	5,9	Sz/Tagok	53,6%
DITR	3	85	5,8	4,1	Sz/DIN	70,7%
FIZ Werkstoffe	8	7,7	4,9	1,0	Sz/Tagok	20,4%
IRB	16	5,3	10,2	2,7	90/10 Sz/TT	26,5%
IZ Sozialwissensch.	2	6,3	5,6	0,3	80/20 Sz/TT	5,4%
DIMDI	84		24,2	9,8	Sz	40,5%
ZADI	11	261,4	3,6	–	Sz	–
BISP	4	2,6	–	–	Sz	–
UBA/UMPLIS	9	52,3	–	–	Sz	–
ZIV	8	1,1	0,8	0,006	Sz/TT/Tagok	0,8%
JURIS	8	165	9,7	5,2	Sz	53,6%
STATIS-BUND	1	159	–	–	Sz	–
Fachinformationsverbund Intern.Beziehungen und Länderkunde	3	–	–	–	Sz/Tagok	–
Összesen	283					Átlag 40,5%

el. Fontos a humán tudományok terén a gyűjtőköri együttműködés (Sondersammelgebietsplan) pénzügyi támogatása is (3. táblázat).

3. táblázat

Az NSZK (és Nyugat-Berlin) tudományos és közművelődési könyvtárai 1989-ben

Összes könyvtár: 18 567; személyzet: 21 132; állomány: 259 millió; összes kiadás: 1 820,17 M DEM; állománygyarapításra: 492 M DEM; kölcsönzött kötetek száma: 266,5 millió egység

Tudományos és szakkönyvtárak	Közművelődési könyvtárak
Szám: 5605	Szám: 12 982
Személyzet: 11 322	Személyzet: 9810
Állomány: 159,67 millió	Állomány: 99,3 millió
Kölcsönzés: 46,82 millió	Kölcsönzés: 219,7 millió
Őszkiadás: 862,2 M DEM	Őszkiadás: 957,9 M DEM
– gyarapításra: 354,4 M DEM	– gyarapításra: 137,5 M DEM
Az összeaból a legfontosabb tudományos (nemzeti, központi szak-regionális, egyetemi könyvtárak)	Az összeaból főhivatású könyvtárossal működők
Szám: 103 (+ 3051 tanszéki)	Szám: 1135 (+ 1740 fiók)
Személyzet: 8219	Személyzet: 9709
Állomány: 107,2 millió	Állomány: 71,9 millió
Kölcsönzés: 35,2 millió	Kölcsönzés: 186 millió
Őszkiadás: 675,3 M DEM	Őszkiadás: 895 M DEM
– gyarapításra: 252,1 M DEM	– gyarapításra: 111,7 M DEM

A tudományos könyvtárak körében a főbb paraméterek szerint kiemeltek megközelítik a háromnegyedes arányt, míg a közművelődésiek körében meghaladják a négyötödöt.

A Deutsche Forschungsgemeinschaft a nyolcvanas évek második felében javaslatokat dolgozott ki a regionális számítógépes könyvtári hálózatok fejlesztésére, különös tekintettel a cédulakatalógusok 1945-ig visszamenő géprevitelére. A kormányzat a tartományokkal együttműködve dönt a javaslatok sorsáról, a támogatás mértékéről.

Eddig hét regionális könyvtári központnak sikerült az állományok géprevitelére és hálózatban való szolgáltatása. Ezáltal a dokumentumszolgáltatás – számítógépes rendelést feltételezve – lényegesen meggyorsulhat. Ugyanakkor az eltérő hardverek és szoftverek következtében az egyes hálózatok közötti átmenet még nincs megoldva. Korszerű számítógépes katalógust építettek ki a berlini Zeitschriftendatenbank keretében, ahol a 450 legfontosabb folyóirat-gyűjtemény (beleértve nemcsak a külföldi, hanem a német folyóiratokat is) lelőhelyei bárki számára online hozzáférhetőek.

A további fejlesztésnek az a fő célja, hogy a gyors bibliográfiai információhoz mind teljesebb mértékben hozzákapszólják a lelőhely-információt is, hogy a megrendelő automatikusan igényelhesse a számára szükséges dokumentumot, a dokumentum- és könyvtártípustól, illetve tartományi határoktól függetlenül.

Törekedni fognak arra is, hogy a legfontosabb szövegek teljes egészükben ugyancsak gépi hordozóra kerüljenek. (Erre jó példa az ADONIS projekt keretében mintegy 700 élettudományi folyóirat anyagának CD-ROM formában való előállítás.)

A szövetségi kormányzat elsősorban a központi szerepkörű könyvtárak működési feltételeit fogja javítani. Tervbe van véve egy új épület a Deutsche Bibliothek számára.

Az információügy támogatása

A program négy kiemelt területet kíván támogatni:

- ▶ a használói oldal támogatása, különös tekintettel a felsőoktatás, valamint a kis- és középüzemek információellátására;
- ▶ új termékek (adatbázisok stb.) előállítása és a dokumentumszolgáltatás javítása;
- ▶ az információügyi és fordítási kutatás-fejlesztés elősegítése;
- ▶ a felhasználók képzése és továbbképzése.

A felsőoktatás információellátásáról lefolytatott felmérés [3] tanúsága szerint lényegében minden egyetemen és általános főiskolán, továbbá a pedagógiai főiskolák majd felénél működik információközvetítő szolgálat. Az összes tanszék, egyetemi intézet stb. mintegy 40%-a használ külső adatbázisokat, s ennek érdekében háromnegyedük központi, egy-negyedük pedig helyi információs szerverek szolgáltatásaival él. Ugyanakkor az eredményesebb igénybevételt még jócskán gátolják szervezési, pénzügyi és felkészültségbeli hiányosságok. A program kettős célt kíván elérni: a végzős diákok értsenek jól a modern információhasználathoz, másrészt biztosított legyen a hatékony kutatáshoz elengedhetetlen információáramlás. Ennek érdekében az információhasználatot integrálni kívánják az oktatási folyamatba, a keresés és a telekommunikáció érdekében megfelelő szervezeti és díjazási formákat vezetnek be, továbbá bekapcsolják a felsőoktatási területet az információs termékek előállításába.

A kis- és középüzemek mintegy 20–25 ezres tábora (azokról van szó, amelyek valamilyen új termék vagy szolgáltatás előállítására is vállalkoznak) eddig alig volt képes a rendkívül kiterjedt és széttagolt információs piacról a nekik megfelelő információt megszerezni. Különösen a szabadalmi információ igénybevétele terén mutatkoznak hiányosságok.

A szövetségi kormányzat lényeges változást kíván elérni, s ennek érdekében az alábbi intézkedéseket határozta el:

- ▶ különböző modelleket fognak megvizsgálni a minél hatékonyabb információszolgáltatás végett;
- ▶ országos – tartományi határon átnyúló – szolgáltatási hálózatot építenek ki a gyártók üzemi és technológiai tanácsadói számára;
- ▶ a szövetségi gazdasági minisztérium kisüzem-támogató programja keretében hozzájárulást adnak az adatbázisok lekérdezési költségeihez;

- ▶ "tájékoztatói ügynökségeket" állítanak fel a kis- és középüzemi felhasználók ellátására;
- ▶ az európai integráció megvalósításával kapcsolatos tájékoztatói akciókat kezdeményeznek;
- ▶ képző- és továbbképző lehetőségeket teremtenek a felhasználók felkészítése végett.

Az új adatbázisok előállításának támogatására – egyebek mellett – a következő intézkedéseket tették:

- ▶ új adatbázisok építése és a meglévők tökéletesítése a kiemelt szakterületeken (fizika, matematika, energetika, informatika, műszaki kémia és műanyaggyártás);
 - ▶ a Beilstein és Gmelin-adatbázisok továbbfejlesztése;
 - ▶ új természettudományi faktográfiai adatbázisok megteremtése, és elektronikus folyóiratok kibocsátása;
 - ▶ új gazdasági adatbázisok létrehozása gazdaságkutató intézetekben;
 - ▶ egészségügyi, orvostudományi, pszichológiai, sport- és egyéb tematikájú adatbázisok létrehozása és fejlesztése;
 - ▶ az AIDS-, gerontológiai, ökológiai, toxikológiai információs szolgáltatások fejlesztése;
 - ▶ faktografikus adatbázisok megteremtése a növényvédelem, műtrágyák, fajtakisérletek stb. területén;
 - ▶ az új információs rendszerek létrehozása a sugárzásvédelem, a környezetvédelmi monitoring stb. területén;
 - ▶ európai, amerikai és japán partnerintézményekkel a szabadalmi információtárolás és -keresés hatékony rendszerének kialakítása;
 - ▶ a JURIS elnevezésű jogtudományi információs rendszer tökéletesítése és az európai joggal foglalkozó adatbankokkal (CELEX) együttműködve a jogi információellátás megjavítása;
 - ▶ a szövetségi statisztikai hivatal, valamint a 11 tartományi hivatal statisztikai adatbankjainak megteremtése és tökéletesítése;
 - ▶ oktatásügyi információs rendszer létrehozása;
 - ▶ a parlamenti anyagok (DIP), a törvényhozás (GESTA), valamint a képviselői információs rendszer (PARLAKOM) továbbfejlesztése.
- A dokumentumellátás javítása érdekében különösen arra törekednek, hogy összekapcsolják a bibliográfiai, a lelőhely- és a megrendelési információs rendszereket, továbbá automatizálják a könyvtári gyarapítás, katalogizálás és kölcsönzés folyamatait.
- Az információs kutatás-fejlesztés terén a fő cél a jobb kommunikációs formák kialakítása a szerzőtől a kiadón keresztül a felhasználóig; ennek érdekében a következő intézkedéseket hozták:
- ▶ új, elektronikus publikációs formák létrehozása, amelyek képesek a szöveget, grafikát, adatot, hangot stb. integrálni;
 - ▶ a keresés javítása a természetes nyelv nagyobb mértékben való alkalmazásával, a különböző adatbázisokban való egyidejű keresés megkönnyítésével;

- ▶ kérdés-felelet és szakértői rendszerek létrehozása;
- ▶ az információs piac szerkezetének, mozgásának gazdasági szempontú elemzése;
- ▶ a fordítási technika fejlesztése (pl. német–angol fordítás az Európai Bizottság EUROTRA projektje keretében, elektronikus szótárak, komputer-nyelvészeti együttműködés amerikai és japán szakértőkkel).

A *képzés-továbbképzés* terén a felhasználóképzésen túlmenően a program támogatni fogja a könyvtáros- és informatikusképzést (Berlin, Düsseldorf, Frankfurt, Konstanz stb. egyetemeken, főiskoláin), továbbá az információs és szaktudományi képzés erőteljesebb integrációját (kémiai, fizikai társadalomtudományi stb. területeken).

A *német–német és nemzetközi együttműködés* terén az alábbi szándékok érvényesülnek:

- ▶ a német intézmények közti partnerkapcsolatok erősítése (közös adatbankok, szakembercsere, közös fejlesztőmunkák, telekommunikációs fejlesztés stb.);

- ▶ a nemzetközi együttműködésben meghatározó fontosságú az Európai Közösségek szervezeteivel és tagországaival való integráció tökéletesítése (az információs belső piac megteremtése 1992 végéig, versenyképes információs termékek piacra hozása, közös információs politika megalkotása stb.), a nemzetközi szervezetekben való kooperáció (OECD, UNESCO, FAO stb.) folytatása, továbbá a kétoldali kapcsolatok (különösen az USA-val és Japánnal) erősítése.

Irodalom

- [1] Fachinformationsprogramm der Bundesregierung 1990–1994. Herausg. Der Bundesminister für Forschung und Technologie. Bonn, Sept. 1990. 210 S.
- [2] Fachinformationsprogramm der Bundesregierung mit Zwischenbilanz 1986. Herausg. Der Bundesminister für Forschung und Technologie. S. 1. 188 S.
- [3] Nutzung elektronischer Fachinformation in Hochschulen. Studie im Auftrag des BMFT von GEWIPLAN (Gesellschaft für Wirtschaftsförderung und Marktplanung). Frankfurt a. Main, 1989.

Függelék

A világban általánosan hozzáférhető online adatbázisok száma szakterületenként

Szakterület	1986	Mínusz	Plusz	1989	Növekedés
Gazdaság, közgazdaságtan	1369	524	1535	2380	1011
Műszaki és természettudomány	576	92	388	872	296
Szabadság					
Jog, igazgatás	248	33	341	556	308
Humán- és társadalomtudományok	146	18	92	220	74
Sajtó, hírszolgálat	74	17	126	183	109
Multidiszciplináris	155	16	64	203	48
Egyéb	15	4	15	26	11
Együtt	2583	704	2561	4400	1857

A német központok által kiadott jelszavak száma

	1982	1984	1986	1988	1989
STN-Karlsruhe/INKADAT	615	1848	5720	8145	9845
DIMDI	200	1200	1400	2133	2526
Juris GmbH	–	–	220	1150	2120
FIZ Technik	–	–	–	1304	1755
Bertelsmann Informations Service GmbH	–	–	–	1055	1220
GENIOS	–	–	805	1961	2400
GBI Gesellschaft für Betriebswirtschaftliche Information mbH	–	–	–	–	1272
	815	3048	8145	15 748	21 138

A legfontosabb szövetségi könyvtárak néhány adata (ezer)

		1984	1989
Állomány	Deutsche Bibliothek	2956	4500
	Staatsbibliothek PK	3560	4076
	ZB Wirtschaftswiss.	1616	1812
	Technische Inf.bibl.	716	1060
	ZB d. Medizin	618	735
	ZB d. Landbauwirtschaft	261	352
Kurrens folyóiratok	DB	52,8	63,7
	SBPK	31,6	30,8
	ZB Wirtschaftswiss.	18,4	19,2
	TIB	16,2	18,9
	ZB d. Medizin	6,6	7,2
	ZB d. Landbauwirtschaft	3,3	4,5
Használat (helyi/könyvtárközi)	DB (együtt)	174	201
	SBPK	719/208	850/182
	ZB Wirtschaftswiss.	116/30	115/34
	TIB	463/356	607/422
	ZB d. Medizin	212/291	- /385
	ZB d. Landbauwirtschaft	56/27	58/35

A szövetségi kormány információpolitikai ráfordításai a főbb felhasználási területek szerint 1989–1994 között (millió DEM)

Felhasználási terület	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1990–94
1. Információs intézmények	100,3	102,8	107,6	122,9	135,4	153,1	621,8
2. Tudományos könyvtárak	86,8	94,8	128,0	140,4	162,3	165,0	690,5
3. Használók	13,8	11,1	13,8	14,5	18,3	20,3	78,0
▶ főiskolák	0,5	0,5	1,5	1,5	2,0	2,0	7,5
▶ kisüzemek	2,0	1,6	1,2	1,9	2,6	4,4	11,7
4. Kínálat fejlesztése	70,2	77,8	73,8	82,8	83,3	88,4	406,1
5. Kutatás-fejlesztés	20,6	20,5	24,2	23,5	23,3	23,2	114,7
6. Számítógépes fordítás	2,5	1,9	1,5	2,0	3,0	3,0	11,4
	294,2	308,9	348,9	386,1	425,6	453,0	1922,5

A szövetségi szervek tervezett ráfordításai (millió DEM)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1990–94
BT	1,2	1,4	1,5	1,5	1,5	1,5	7,4
BK	0,9	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	5,4
BPA	2,9	2,9	3,0	3,0	3,1	3,3	15,3
BMI	76,4	83,4	116,0	128,7	149,7	152,3	630,1
BMJ	56,7	58,9	61,5	84,4	97,6	116,1	418,5
BMF	0,2	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	1,9
BMWi	11,0	11,1	11,1	11,1	11,1	11,1	55,5
BML	6,5	6,6	6,4	6,4	6,4	6,4	32,2
BMA	1,1	1,5	1,5	1,6	1,6	1,7	7,9
BMV	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	4,5
BMFT	96,6	102,3	105,6	106,9	111,2	116,7	542,7
BMJFFG	28,8	26,2	27,5	27,4	28,2	29,0	138,3
BMU	11,1	12,4	12,4	12,7	12,8	12,5	62,8
	294,2	308,9	348,9	386,1	425,6	453,0	1922,5

Rövidítések: BT = Bundestag, BK = Kancellári Hivatal, BPA = Sajtó- és Információs Hivatal, BMI = Belügyminisztérium, BMJ = Igazságügyi Minisztérium, BMF = Pénzügyminisztérium, BMWi = Gazdasági Minisztérium, BML = Mezőgazdasági, Erdészeti és Élelmezésügyi Minisztérium, BMA = Munkaügyi és Szociális Minisztérium, BMV = Közlekedési Minisztérium, BMFT = Kutatási és Technológiai Minisztérium, BMJFFG = Ifjúság-, Család-, Nő- és Egészségügyi Minisztérium, BMU = Környezetvédelmi Minisztérium.

Fordította: Sonnevend Péter